

به نام خدا

دانش آموز و رشد خلاقیت

مولفان :

عسگر محمد پور

سامان نظری

وجیهه بهمنی

گلناز دراهکی

آزاده قاسمی نژاد

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: محمد پور، عسگر، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور: دانش آموز و رشد خلاقیت/ مولفان عسگر محمد پور، سامان نظری، وجیهه بهمنی، گلناز دراهکی، آزاده قاسمی نژاد.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۹۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۹۶۱-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: دانش آموز - رشد خلاقیت
شناسه افزوده: نظری، سامان، ۱۳۵۹
شناسه افزوده: بهمنی، وجیهه، ۱۳۶۹
شناسه افزوده: دراهکی، گلناز، ۱۳۵۶
شناسه افزوده: قاسمی نژاد، آزاده، ۱۳۶۱
رده بندی کنگره: PN2۱۷۴
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۳۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۸۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: دانش آموز و رشد خلاقیت
مولفان: عسگر محمد پور - سامان نظری - وجیهه بهمنی - گلناز دراهکی - آزاده قاسمی نژاد
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۹۲۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۹۶۱-۹
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵.....	فصل اول.....
۵.....	خلاقیت.....
۸.....	پذیرش شکست: ایجاد انعطاف پذیری از طریق اکتشاف خلاق.....
۱۰.....	ادغام هنر و علوم: رویکردهای بین رشته ای به یادگیری.....
۱۳.....	الهام بخشیدن به فرهنگ نوآوری در آموزش.....
۱۷.....	فصل دوم.....
۱۷.....	تفکر خلاق.....
۱۷.....	مقدمه ای بر تفکر طراحی در آموزش و پرورش.....
۲۰.....	همدلی با دانش آموزان: درک نیازها و دیدگاه های آنها.....
۲۲.....	تعریف مشکل: شناسایی فرصت های نوآوری.....
۲۵.....	ایده پردازی و طوفان فکری: ایجاد راه حل های خلاقانه.....
۲۸.....	نمونه سازی و آزمایش: جان بخشیدن به ایده ها.....
۳۰.....	تکرار و اصلاح: بهبود مستمر از طریق بازخورد.....
۳۳.....	اجرای چالش های طراحی در کلاس درس.....
۳۶.....	کاربردهای دنیای واقعی تفکر طراحی در آموزش.....
۴۱.....	فصل سوم.....
۴۱.....	از مفهوم تا خلقت.....
۴۱.....	درک اصول یادگیری پروژه محور (PBL).....

طراحی تجربیات جذاب و معتبر پروژه	۴۳
پرس و جو و کاوش: یادگیری رانندگی از طریق رویکردهای پروژه محور	۴۷
همکاری و کار تیمی: تقویت یادگیری همتایان در پروژه ها	۴۹
تحقیق و بررسی: توسعه مهارت های تفکر انتقادی	۵۲
ارائه و بازتاب: به اشتراک گذاری و ارزیابی نتایج پروژه	۵۶
ادغام فناوری در تجربیات یادگیری پروژه محور	۵۸
ارزیابی تأثیر یادگیری پروژه محور بر پیشرفت دانش آموزان	۶۱
فصل چهارم	۶۵
درگیر کردن یادگیرندگان از طریق بازی	۶۵
اصول گیمیفیکیشن: بکارگیری اصول طراحی بازی در یادگیری	۶۵
ایجاد تجربیات یادگیری همجانبه از طریق مکانیک بازی	۶۸
برانگیختن مشارکت دانش آموز از طریق فعالیت های گیمیفی شده	۷۱
ارزیابی بازی سازی: استفاده از نشان ها، امتیازها و تابلوهای امتیازات	۷۴
ایفای نقش و شبیه سازی: زنده کردن یادگیری از طریق بازی	۷۷
ادغام بسترهای آموزشی مبتنی بر بازی در کلاس درس	۷۹
گیمیفیکیشن در میان موضوعات: نمونه ها و مطالعات موردی	۸۲
ملاحظات اخلاقی و بهترین شیوه ها در گیمیفیکیشن آموزشی	۸۵
منابع	۸۷

فصل اول

خلاقیت

کنجکاوی و تخیل ستون های اساسی خلاقیت هستند که به عنوان کاتالیزور برای تفکر نوآورانه و حل مسئله عمل می کنند. در زمینه آموزشی ایرانی، پرورش کنجکاوی و تخیل در کلاس درس برای آماده سازی دانش آموزان برای پیمایش پیچیدگی های قرن بیست و یکم بسیار مهم است. این بخش اهمیت پرورش کنجکاوی و تخیل را بررسی می کند، وضعیت موجود این ویژگی ها را در آموزش ایرانی بررسی می کند و راهبردهای آموزشی را برای تقویت یادگیری خلاق پیشنهاد می کند. هدف این بحث با تکیه بر ادبیات و تحقیقات دانشگاهی اخیر، روشن کردن نقش حیاتی کنجکاوی و تخیل در پرورش نسلی از متفکران خلاق در ایران است.

شناخت ریشه های کنجکاوی و تخیل در فرهنگ ایرانی برای تدوین راهبردهای آموزشی مؤثر ضروری است. ایران دارای تاریخ غنی داستان سرایی، شعر و بیان هنری است که از دیرباز تخیل را گرامی داشته و کنجکاوی را تشویق کرده است (رنجبری، ۱۳۹۷، ص ۴۵). ادغام این عناصر فرهنگی در چارچوب آموزشی می تواند پایه محکمی برای پرورش کنجکاوی و تخیل در کلاس درس ایجاد کند. با این حال، مهم است که اذعان کنیم که عوامل فرهنگی ممکن است بر تجلی این ویژگی ها تأثیر بگذارند، که نیازمند یک رویکرد ظریف به آموزش است.

کنجکاوی و تخیل به عنوان پیش درآمدهای خلاقیت شناخته می شوند و پایه ای برای ایجاد ایده ها و راه حل های اصیل تشکیل می دهند. تحقیقات حاکی از آن است که پرورش کنجکاوی انگیزه و درگیری درونی دانش آموزان را با یادگیری افزایش می دهد (محسنی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۱۲). به طور مشابه، پرورش تخیل به دانش آموزان اجازه می دهد تا امکاناتی را فراتر از مرزهای متعارف تصور کنند و ذهنیتی را برای تفکر خلاق پرورش دهند (یوسفی، ۱۳۹۸، ص ۷۸). در بافت آموزشی ایران، تأکید بر این ویژگی ها می تواند زمینه ساز نسلی از دانش آموزان باشد که با احساس شگفتی و گشودگی به کاوش به چالش ها برخورد می کنند.

چندین رویکرد آموزشی در پرورش کنجکاوی و تخیل در کلاس درس مؤثر بوده است. نشان داده شده است که ترکیب یادگیری مبتنی بر پرسش، که در آن دانش آموزان به طور فعال موضوعات مورد علاقه را بررسی و بررسی می کنند، کنجکاوی را تحریک می کند (اسلامی راسخ، ۲۰۲۰، ص ۲۰۹). علاوه بر این، ادغام تمرین های نوشتن خلاق، فعالیت های هنری و پروژه های باز می تواند تخیل دانش آموزان را پرورش دهد (حسینی و مختاری، ۱۳۹۱، ص ۱۴۵). این رویکردها نه تنها یادگیری را جذاب تر می کنند، بلکه محیطی را ایجاد می کنند که دانش آموزان را تشویق می کند تا به پرسش، کاوش و تفکر خلاقانه بپردازند.

معلم نقش اساسی در پرورش کنجکاوی و تخیل در دانش آموزان دارند. در بافت ایرانی، مربیان باید به دانش و مهارت هایی مجهز شوند تا محیط یادگیری ایجاد کنند که کنجکاوی را برانگیزد و تفکر تخیلی را تشویق کند. برنامه های توسعه حرفه ای با تمرکز بر استراتژی های آموزشی برای پرورش این ویژگی ها می تواند معلمان را برای تسهیل کننده مؤثر یادگیری خلاق توانمند کند (شاتریان و همکاران، ۲۰۲۳، ص ۷۶). با الگوبرداری از کنجکاوی و ادغام عناصر تخیلی در روش های تدریس خود، مربیان می توانند دانش آموزان را برای پذیرش این ویژگی ها ترغیب کنند.

با درک اهمیت کنجکاوی و تخیل، پرداختن به چالش هایی که ممکن است مانع پرورش آنها در کلاس درس ایرانی شود، بسیار مهم است. عواملی مانند آزمون استاندارد، برنامه درسی سفت و سخت و منابع محدود به عنوان موانع بالقوه شناسایی می شوند (رحیمی و فرج اللهی، ۲۰۲۰، ص ۲۳۱). با این حال، این چالش ها همچنین فرصت هایی را برای رویکردهای نوآورانه در آموزش ایجاد می کند. تلاش های مشترک بین مربیان، سیاست گذاران و محققان می تواند راه را برای غلبه بر موانع و پرورش فرهنگ کنجکاوی و تخیل در کلاس های درس ایرانی هموار کند.

ارزیابی کنجکاوی و تخیل مستلزم روش های ارزیابی نوآورانه است که فراتر از معیارهای سنتی است. مشاهده، ارزیابی پورتفولیو و مجلات بازتابی ابزارهای موثری برای سنجش این صفات هستند (علی پور و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۶۴). با گنجاندن این راهبردها در چارچوب ارزشیابی، مربیان می توانند بینش هایی را در مورد پرسش های کنجکاوی محور و خلاقیت های تخیلی دانش آموزان به دست آورند. این رویکرد کل نگر با هدف گسترده تر پرورش افرادی کاملاً جامع که قادر به تفکر خلاق هستند، هماهنگ است.

با توجه به بافت فرهنگی ایران، در نظر گرفتن نکات ظریف فرهنگی هنگام پرورش کنجکاوی و تخیل در کلاس ضروری است. عناصر فرهنگی مانند سنت های قصه گویی و روایت های تاریخی را می توان در طرح های درسی ادغام کرد تا ظرفیت های تخیلی دانش آموزان را تقویت کند (تقی زاده و زندی، ۱۳۹۱، ص ۹۸). علاوه بر این، شناخت و احترام به دیدگاه های مختلف در کلاس درس می تواند به محیط یادگیری فراگیرتری کمک کند که کنجکاوی و تخیل را تشویق می کند.

پرورش کنجکاوی و تخیل در کلاس درس ایرانی برای پرورش نسلی از متفکران خلاق که قادر به حرکت در دنیایی دائماً در حال تغییر هستند، بسیار مهم است. با درک مبانی فرهنگی، شناخت نقش معلمان، و پرداختن به چالش ها و فرصت ها، ذینفعان آموزشی می توانند به طور مشترک محیطی را برای یادگیری کنجکاوی محور ایجاد کنند. ادغام

راهبردهای آموزشی که تفکر تخیلی را تحریک می کند، تضمین می کند که دانش آموزان به مهارت های لازم برای حل خلاقانه مسئله و نوآوری مجهز شده اند.

پذیرش شکست: ایجاد انعطاف پذیری از طریق اکتشاف خلاق

مفهوم پذیرش شکست به عنوان ابزاری برای ایجاد تاب‌آوری از طریق کاوش خلاق یکی از جنبه‌های ضروری پرورش خلاقیت در نظام آموزشی ایران است. در جامعه ای که به طور سنتی برای موفقیت ارزش قائل است، قالب بندی مجدد شکست به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از فرآیند یادگیری می تواند تأثیرات عمیقی بر توانایی دانش آموزان برای گذر از چالش ها داشته باشد. این بخش به بررسی نقش شکست در کاوش خلاقانه شیوه‌های آموزشی در ایران می‌پردازد و بر اهمیت تاب‌آوری به‌عنوان یک پیامد کلیدی تأکید می‌کند. این بحث با تکیه بر ادبیات و مطالعات اخیر دانشگاهی، با هدف ارائه بینشی در زمینه‌های فرهنگی و آموزشی در ایران، بررسی چگونگی پذیرش شکست می‌تواند به رشد افراد تاب‌آور و نوآور کمک کند.

درک دیدگاه های فرهنگی درباره شکست در ایران برای اجرای راهبردهای موثر برای پرورش خلاقیت بسیار مهم است. در جامعه ایران، اغلب با تأکید بر موفقیت به عنوان معیار ارزش فردی و اجتماعی، انگ همراه با شکست وجود دارد (نصر، ۲۰۱۸، ص ۴۵). با این حال، تحقیقات اخیر حاکی از تغییر ذهنیت است و تصدیق می کند که شکست می تواند پله ای برای موفقیت باشد (رحمتی و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۱۲). بررسی این گذار فرهنگی، پایه ای را برای ادغام پذیرش شکست در شیوه های آموزشی فراهم می کند.

پذیرش شکست در زمینه آموزشی فراتر از پذیرش صرف شکست است. این شامل تلقی شکست به عنوان یک کاتالیزور برای اکتشاف خلاق، تشویق دانش آموزان به درس گرفتن از اشتباهات و استفاده از آنها به عنوان فرصت هایی برای رشد است (صراف، ۲۰۱۹، ص ۷۸). اکتشاف خلاق، در این زمینه، به فرآیندی پویا تبدیل می‌شود که در آن دانش‌آموزان برای آزمایش، ریسک کردن و ایجاد ذهنیت انعطاف‌پذیر توانمند می‌شوند. با

ایجاد محیطی که به درس‌های آموخته شده از شکست ارزش می‌دهد، مربیان در ایران می‌توانند حس کنجکاوی و پشتکار را در دانش‌آموزان خود القا کنند.

تاب‌آوری یک نتیجه کلیدی پذیرش شکست در دستیابی به خلاقیت است. وقتی دانش‌آموزان به رویارویی و غلبه بر چالش‌ها تشویق می‌شوند، توانایی انطباق و استقامت در مواجهه با ناملایمات را در خود پرورش می‌دهند (حسینی و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۱۸۹). افراد تاب‌آور برای مقابله با عدم قطعیت‌های آینده مجهزتر هستند و آنها را به خوبی برای خواسته‌های جهانی در حال تغییر آماده می‌کند. ادغام شیوه‌های تاب‌آوری در برنامه درسی می‌تواند به توسعه همه‌جانبه دانش‌آموزان در ایران کمک کند.

گنجاندن پذیرش شکست در راهبردهای آموزشی مستلزم تغییر پارادایم در روش‌شناسی تدریس است. یادگیری پروژه‌محور، فعالیت‌های تجربی و تکالیف باز راه‌های مؤثری برای فراهم کردن فرصت‌هایی برای کاوش خلاقانه و در نتیجه فرصت تجربه شکست در دانش‌آموزان است (زاهدی و همکاران، ۲۰۲۰، ص ۵۶). علاوه بر این، ایجاد یک محیط یادگیری حمایتی که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت کنند تا بدون ترس از قضاوت ریسک کنند، ضروری است (نادری و همکاران، ۲۰۲۳، ص ۲۱۰). چنین راهبردهایی به ایجاد فرهنگی کمک می‌کند که به فرآیند یادگیری بیش از ترس از شکست اهمیت می‌دهد.

معلم از طریق پذیرش شکست نقش مهمی در پرورش تاب‌آوری دارند. توانایی آنها در ایجاد جو مثبت و دلگرم‌کننده، ارائه بازخورد سازنده و الگوی تاب‌آوری بر نگرش دانش‌آموزان نسبت به عقب‌نشینی‌ها تأثیر می‌گذارد (نیکنام و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۳۴). برنامه‌های توسعه حرفه‌ای که بر تجهیز مربیان به مهارت‌هایی برای هدایت دانش‌آموزان از طریق شکست متمرکز است، به شکل‌گیری فرهنگ تاب‌آوری در کلاس‌های درس ایرانی کمک می‌کند (مظفریان و همکاران، ۲۰۲۲، ص ۷۷).

علیرغم مزایای بالقوه، چالش‌های مرتبط با پذیرش شکست در نظام آموزشی ایران وجود دارد. غلبه بر انتظارات عمیق اجتماعی و ترس از شکست در بین دانش‌آموزان و والدین